

TASAVVUF VE PÜF NOKTALARI

Prof. Dr. Mustafa TEMİZ

Giriş

Günümüzde mürid* (Türkçe lisanında mürit) ve mürşit³ enflasyonu hat safhâda bulunuyor fakat kaliteye bakılınca da bu yok gibi... Konu hayli bir şekilde yozlaştırılmış durumda...

Tasavvuf'tan ziyâde tarikat lâfı uçuşup duruyor her tarafta... Bu da tasavvuf kurumunun 'tarikat' sözcüğüyle epey yozlaştırıldığının ilk belirtisi...

Tarikat ve Tasavvufun Gerçek Anlamları

Tarikat yol demek, tasavvuf ise bir terbiye ya da olgunlaşma sisteminin adıdır. Günümüzde samanla buğday birbirine karıştırılarak buğdayın değeri düşürülmüştür.

Kelime ve kavram kargaşasına düşmemek gerekiyor. Tarikat kelimesinin daha önceleri esas olarak uluslar arası gizli örgütler için kullanıldığını hatırlatmakta fayda vardır. Bu söz, son yıllarda tasavvufun üzerine yıkılarak gözler, onların üzerlerinden uzaklaştırılmış olup 'bir taşla iki kuşun vurulduğunu' hatırlatmakta fayda vardır.

2 Mart 1992'de *Zaman Gazetesi*'nde *Muhammed Han Kayâni*'nin "İslâma Karşı Şer İttifak" başlığıyla duyurduğu *Siyonist Raporu*'nda, İslâm ülkelerindeki gençleri toplumun meselelerinden uzak tutmak için onların eğlenceye, spora ve CIA tarafından görevlendirilmiş bozuk tarikat şeyhlerinin tarikatlarına yönlendirilmesi kararı alınmış ve bu kararların icrâ safhâsına sokulması için de o zamanın CIA başkanı *Richard B. Mitchel*'e tâlimât niteliğinde bildirilmesi istenmiştir.

Nitekim, bu rapor doğrultusunda muvaffak olunarak tasavvuf sistemi, bu bozuk tarikat adları ile gözden düşürülmüş¹, tasavvufu yaşayanlar "tarikatçı" damgasını yemişlerdir. Bu sâyede uluslararası gerçek tarikatlar, gözlerden uzaklaştırılmanın verdiği bir serbestlik içinde, hatta vergiden de muaf tutularak, memleketlerde cirit atmaya başlamışlardır. Diğer taraftan, arz edilen sebeplerden dolayı, her türlü melâneti işleyenlere de tarikatçı denince, 'tarikatçı' damgası ile anılan gerçek tasavvuf taraftarları da bozuk tarikatlarla bir tutulmaya ya da ezilmeye, baskıya ve yok olmaya yüz tutmuştur.

Ortalık teşvik edilen ve baskıdan uzak tutulan bozuk tarikatların istilâsına uğrarken, usûlüne uygun olarak hayatlarında tasavvufu yaşayan mürit ve mürşitleri bulmak da pek kolay olmuyor artık...

* mürid: 1) İrâde eden, isteyen... 2) Tarikata girmiş olan... Şeyhin veyâ mürşidin şakirdi, talebesi...

³ Doğru yolu gösteren kimse, kılavuz.

¹ 'Şeyh' diye tanıtılan Ali Kalkancı nerede?, Taha Kıvanç'ın Yazısı, Alındığı elektronik posta adresi, <http://www.zeynepder.org/forum/index.php?topic=7478.0>, En son erişim târihi: 12.05.2011.

Çünkü her şeyin sahtesinin çoğalmasa gibi, tarikat adı altında bunların da sahteleri çoğalmış, ortalığı “sahte” olanlar doldurmuştur. Bunların her gün her yerde her türlü çeşidini görebiliyoruz artık... Ama ölçüyü tutturana gerçek tasavvufçular nerede?

Önemli olan da orası zâten!..

Mürşit

Bir insan bir mürşit bulmak zorunda mıdır?

‘Tasavvufî Ahlâk’ kitabının ikinci cildinde Mehmet Zâhit Kotku Hazretleri, 229. sayfadan başlayarak mûride lâzım olan ‘Âdâb ve Şartları’ anlatmıştır. Burada bâzı kısımlar dikkati çekiyor.

Meselâ deniyor ki:

“Mûrit şeyhinin terbiyesinde gassalın (ölüyü yıkayan kimsenin) elindeki ölü gibi olmalıdır ki, o şeyh, mûride istediği gibi hareket edebilsin.”

Bunun anlamı şudur:

Maddî ve mânevî bakımdan o mürşidi olgun bir terbiyeci kabul ederek ondan ders alan mûrit, artık ona tam teslim olmalıdır ki, o mürşit de onu istediği gibi terbiye etsin... Ders aldığı halde, teslimiyeti tam değilse, mürşit de onu terbiye edemez. Aksine, noksan teslimiyetinden dolayı o mûritin, bundan zarar görmesi işten bile değildir.

“Bugünkü atom çağında ya da uzay çağında böyle teslimiyet mi olur? Benim aklım yok mu da başkasına teslim olacağım? Hem sonra Allah’la kul arasına girilir mi? Kul hür irâdesi ile Allah’la (CC^o) baş başa olmalı!.. ” şeklinde her insanın aklına bin bir çeşitten fikirler gelebilir. Aslında bu tür fikirlerin mürşit diye ortaya çıkan sahtekârlar karşısında çok önemli bir yeri vardır. Bu tür fikir ve düşünceler, sahtekârlara karşı insanı koruyan birer sigorta ya da panzehirdir. Ancak biz burada gerçek mürşitleri, tasavvuf erbâbını konuştuğumuz için, onlara karşı bu tür fikirlerin şeytanın bir vesvesesi olduğu da açıktır.

Şimdi iş döndü dolaştı gerçek mürşitlerin kim olduklarına geldi.

Gerçekten ölünün yıkayıcıya teslim olduğu gibi teslim olunması gereken gerçek terbiyecileri, mürşitleri, nasıl bulacağız? Sonra her şeyden evvel bir terbiyeci ‘mürşit’ bulmak zorunda mıyız?

Sohbetin akışı, cevaplara son sorudan başlamayı gerektiriyor. Soruyu bir defâ daha tekrarlayarak konuyu daha belirgin hâle getirmekte fayda vardır:

Bir insan bir mürşit bulmak zorunda mıdır?

^o CC kısaltması, “Celle Celâlühû - O’nun şânı çok yücedir.” demektir.

Her Müslüman, İslâm dininde ilim, amel ve ihlâsı yaşamakla yükümlü tutulmaktadır ki, îmanını şeytanın tasallutundan kurtararak Cennet'e gidebilsin... İslâm dininde ilmin önemi bu bakımdan büyüktür. İlmî olmayan Müslüman'larla hattâ mürşit taslaklarıyla şeytan, 'çocuğun topla oynadığı gibi', oynar, onlara Allah'ın (CC) murâdının dışında yanlış ve hatâlı çok işler yaptırır. Bu yanlış ve hatâlı olan işlerden bâzıları vardır ki, kişinin îmanını ortadan kaldırabilir.

İşte bütün işlerin bilinerek yapılması, ilmi gerektiriyor. İlme dayanan amel ve işler o zaman Allah'ın (CC) murâdına uygun olur. Bununla berâber, bunlar da şeytana karşı bir garanti sayılmıyor. Çünkü, âyetlerin birinde Allah (CC) tarafından kovulan şeytanın "... *ben senin ihlâslı kulların hâriç, hepsini yolundan saptıracağım*^α" dediğini hatırlayınız!..

Şeytana karşı îmanı epeyce garantiye almak için Şeriat'ın üçüncü kısmı olan 'ihlâs' kavramının da yaşanması gerekiyor. 'İhlâs'tan kast edilen, işlerin ve amellerin büyük bir arzû, heves ve samîmiyetle yapılmasıdır.' Peygamberimiz (SAV♥) Efendimiz ile müşerref olan Müslümanlar, o zamanlar 'ihlâs'ın zirvesinde idiler.

Fakat sonraları, asırlar geçtikçe, Müslüman'ların ihlâsları gittikçe zayıfladı. Bu durum endişe doğurdu, Müslüman'ların ihlâslarının geliştirilmesi yolları arandı. Bütün bu gayretler, temelleri ve ilk uygulamaları Peygamberimiz (SAV) Efendimiz tarafından atılan uygulamalar derlenerek sonunda *Tasavvuf Sistemi* ortaya çıkarılmıştır.

Şimdi "Bir insan bir mürşit bulmak zorunda mıdır?" sorusunun cevâbını siz de verebilirsiniz. Eğer İslâm'ı yâni Şeriat'ı ihlâslı olarak yaşayabiliyorsan, tasavvufa gerek yoktur. Ama ihlâslı yaşamak için kendine güvenin yoksa ya da Müslümanlığını olgunlaştırmak istiyorsan, onun uygulanan metotlarıyla güzel bir Müslüman olabilirsin... Bu takdirde iyi bir mürşit bulmak gerekebilir. Böyle bir mürşit, senin için üstatların en hürmet ve saygıya lâyık olanı olur.

Üstat, gerek ilimde gerekse bir meslek ve sanatta kişiye bir ilim ve sanâtı öğreten, onu terbiye edip yetiştiren kimseye denir. İlim ve sanat öğretmenin derecesi, nasıl bütün derecelerin üstünderse, bir ahlâk güzelleştirme ilmi olan tasavvufa âit hal ilmini öğretmenin derecesini siz düşününüz!..

Böyle bir hal ilmi öğreten üstâdın hakkı da bütün haklardan üstün ve daha fazladır. Bir kimse, üstâdına hürmet etmezse, Allah (CC) o kişiye üç türlü belâ verir. Böyle bir kişi, 'bilgi sâhibi olamaz; bildiklerini unuttur; ömrünün sonunda fakir ve perişan olur².'

İyi bir Mürşit Nasıl Bulunur?

Her şeyden evvel bir mürşidin ilim sâhibi olması ve ilmini hayâtına uygulayarak yaşaması, Peygamberimiz (SAV) Efendimiz'in Sünnetleri'nden şaşmaması gerekiyor. Bunlar gerek şartlar olarak alınmalıdırlar.

^α Sâd Sûresi, âyet 83

♥ SAV kısaltması, "Sallâllâhü Aleyhi ve Sellem - Allah O'na salât etsin." demektir.

² Anonim, (Sohbet Köşesi) Üstat Hakkı, Türkiye G., 14 Ekim 1992.

Bu konuda *Mehmet Nûri Şemsittin Nakşibendî (Rha)*, yazdığı *Miftah-ül Kulûb* adlı eserinde iyi bir mürşit (şeyh) için şöyle demektedir:

“Bu halle muttasıf, hâllenmiş olan kimse, her ne kadar kibriti-i ahmer gibi ise de (çok az bulunsa da), her sâlik ve tâlibin (her tasavvuf dersi almak isteyeninin), Allah’ın yolunda bulunmak isteyen her âşık ve sâdiğın, onu mutlaka arayıp bulması gerekir.”

“Nasil bulunur denirse alâmetleri pek çoktur.”

“Birincisi:

“Ef’al, ahval ve etvârî sîret-i Resûlullah’tır (İşî ve ameli, durumu, hal, hareket ve tarzı Resûlullah’a benzer). Katiyen Sünnet-i Resûlullah’a aykırı harekette bulunmaz, O’nun Sünnetleri’ne aykırı harekette bulunmayı da kabul etmez.”

“İkincisi:

“Üzüntülü bir kimse huzûruna girip de yüzünü görünce, üzüntüsünü unuttur. Bir iç ferahlığı duyar. Meclisinden kalkmak istemez.”

“Üçüncüsü:

Ziyâretine gelen herkes elini öpmek zorunluluğu duyar. Hayır duâsını niyaz eder.”

“İşte bu vasıfları kendisinde toplayan bir kimseyi gördüğü zaman sâliğın (tasavvuf dersi almak isteyeninin) ellerini öperek her emrine mûtî ve munkat (boyun eğen ve bağlı olan) olması gerekir³.”

Mürşit Karşısında Dikkat Edilecek Hususlar

Tasavvuf dersi alan herkesin derslerini yapmaları gerekir. Çünkü, dersi almakta gâye Allah (CC) rızâsı olduğundan, verdiği söz de Allah’a (CC) verilmiş bir sözdür. Bunun delîli, Fetih Sûresi’nin 10. âyetidir: *“Gerçekten sana biat* edenler, ancak Allah’a (CC) biat etmiş olurlar.”*

Almış oldukları dersleri yapmayanlar, görevlerini yapmamış oldukları için Allah’ın (CC) sıkıntı ve belâlarına (iptilâlarına) mâruz kalabilirler ve başları dertlerden kurtulmayabilir. Derslerini yaparak eğitilmedikleri için, muhtemeldir ki, Allah (CC) onları dert, belâ, sıkıntı ve sabırla eğitme yolunu seçer.

Tasavvuf dersi alan bir kimsenin yapacağı en güzel iş, aldığı derslerini zamanında yapmasıdır. Tasavvufta dersli bir kimsenin feyzi, hocasının sohbetlerine katılması ve kalbinde ona karşı katıksız bir sevgi ve saygı beslemesi ile gelir. Feyzin iletkeni sevgidir. Bunların terk

³ Mehmet Nûri Şemsittin Nakşibendî, *Miftah-ül Kulûb*, Sayfa 42, Demir Kitabevi, 1968.

* *biat*: Bağlılığını, îtimadını bildirmek. Birisinin hakemliğini veyâ hükümdarlığını kabul etmek. El tutarak bağlılığını alenen izhar etmek. Bağlılığını tâzelemek. Arapça aslı "bey'at" olup, sonradan dilimize "biat" diye geçmiştir. Türkçe sözlükte satmak ve satın almak demektir.

edilmesi feyiz akışını keser. Bu konuda Şah-ı Nakşibend (RhA*) Hazretleri feyzin sohbetle geldiğini belirttiikten sonra “*Sohbet dervişin kardeşinde fânî olmasıdır.*” diyerek sohbele daha geniş bir kapsam kazandırmıştır.

Tasavvufî Ahlak kitabının 2. cildinde *Mehmet Zâhit Koku Hazretleri* bu konuda uyarıcı açıklamalarda bulunmaktadır:

“*Eğer mürid (bir şeyhe bağlı olan kimse) şeyhin huzur ve gıyâbında sû-i edebde bulunursa, bu feyzine mânî olur. Nûru zulmete ve hicâba, mânevî uzaklığa ve zarâra tebeddül eder. Öyle ki, şeyhin tab’ında (tabiatında) tagayyür (bozulma) bulunsun, bulunmasın müsâvidir⁴.*”

Yâni, bir mürşide bağlı olan kimse hocasının huzûrunda olsun olmasın, ona karşı gerek kalbi ile ve gerekse açıktan hal, söz ve benzeri vâsıtalarla onun hoşuna gitmeyecek şekilde davranırsa, bu davranışına sebep olan hususların, eksikliklerin hocasında bulunmasına bulunmamasına bağlı olmaksızın, Allah’tan (CC) gelen ve gelecek olan feyzi kesilir. O kişinin mevcut olan nûru da, bu sefer, zulmete (karanlığa) ve hicâba (engele), mânevî uzaklığa ve zarara dönüşür. Çünkü, dünyâyâ gelişimiz, ahlâkımızın güzelleşmesi için olduğuna göre, böyle bir davranış *mürîd* için bir ahlâk noksanlığı olur.

Mürşide Saygısızlık

Mürşide bağlandıktan sonra, hocasını hafife almak, kayıtsız olmak ve onda kusur görmek gibi davranışlarda bulunanlar çıkabilir.

Böylelerine sorum şu olacak:

Mademki sen kendi kendine yetecektin niye mürşidi önder ve eğitici olarak seçtin?

Saygısızlığın hiçbir olumlu açıklaması yoktur. Ancak pişman olup tövbe ve istiğfardan sonra durumu hocana açıp onun affını, rızasını talep etmek hâriç...

Diğer taraftan mürid – hoca ilişkisi husûsu da önemlidir.

Tasavvufî Ahlak kitabının ikinci cildinin 230. sayfasında *Mehmet Zâhit Koku Hazretleri*, *Mürîd – Mürşid* ilişkisinde en önemli hususlardan bir tânesine değinmektedir. Orada şöyle diyor:

“*Şartlardan biri de Mürîd, kendi ahval ve hâtıratını, gerek hayır ve gerek şer, şeyhine açmalıdır. Zirâ, şeyh tabîb gibidir. İlâç onun elindedir. Şeyhin keşfi var diye güvenerek ahvâlini izhârda lakayd kalmamalıdır.*

“*Çünkü, keşif bâzen televvün eder (renk değiştirir), bâzan da hatâ eder. Evliyâ katında hatây-ı keşif (keşfe âit hatâ), hatây-ı içtîhâdî (içtîhâda âit hatâ), menzilesindedir (seviyesindedir).*”

* RhA kısaltması, “*Rahmetullâhi Aleyh=Allah’ın rahmeti üzerine olsun!..*” demektir.

⁴ Koku, Z. K., *Tasavvufî Ahlak*, İkinci cilt, Sayfa 230, Bahar Yayınevi, 1975, İstanbul.

Görülüyor ki, lüzumsuz meşgûliyet sayarak, dert ve sıkıntıların mürşide söylenmemesi gibi, bir gaflete düşmemelidir. Aksi takdirde, ders almanın mânâsı ortadan kalkar.

İnsanın mantığı dâimâ, “Mademki sen kendi kendine yetecektin niye mürşidi önder ve eğitici olarak seçtin?” sorusunun cevâbını almak ister.

Mânevî Baba

Mürşit mânevî baba yerindedir. Başka bir ifâdeyle mürşit için mânevî babalık nispeti vardır. Şeyh Tâcüddin Hindî el-Nakşibendî (KS), *Nâciye-i Kübrâ* adlı eserinde şöyle demiştir:

“Ey kardeş, iyi bil ki, şeyhin hukûkunun bâzısı ancak güzel edeb ve riâyete teyessür eder (kolaylaşır). Tarikat şeyhlerine ta’zîm, şeyhlerin hukûkunun büyüklüğündendir. Ta’zîmde ihmal, hüsrâna götüren bir kusurdur. Çünkü, şeyh için mânevî babalık nispeti vardır⁵.”

Nitekim, Peygamber (SAV) Efendimiz:

“Kişinin üç babası olur. Bunların en hayırlısı sana bir harf öğreten kimsedir” buyurmuşlardır. Hz. Ali (RA[®]) Efendimiz de “Bir harf yâni bana bir mesele öğreten kimsenin kölesi olurum⁶.” demişlerdir.

Şu iyice bilinmelidir ki, mânevî babalık biyolojik babalıktan önce gelmektedir. Bir mürît^σ, mürşitin meclisinde sesini alçaltarak konuşmalıdır. Çünkü, onun huzûrunda yüksek sesle konuşmak edep dışı bir hareket sayılır.

Mürît, mürşitin huzûrunda farz namazlardan başka namaz kılmakla meşgul olmamalı, ancak mürşiti kılarca birlikte kılmalıdır. Ayrıca, mürşit efendinin yanında tesbih çekmek gibi işlerle de meşgul olunmaz.

Gerçek Bir Mürîdin Belirtileri

Gerçek bir mürîdin alâmeti, şerîatte ve hakîkatte münâkaşa ve tartışmayı terk etmek, sözle şakşafa yapmamaktır. İbrâhim Desûkî (KS), “Zamânımızın mürîtleri şakşafayı alıp ameli terk ettiler⁷.” demektedir.

Gerçek mürîdin sermâyesi, şeyhine muhabbet (sevgi) ve teslimiyet, inatlığı ve muhalefeti bırakıp şeyhinin emri altında sükûnettir.

Bu davranış, bir mürîdin tasavvufa sevgisinin ve şeyhine teslimiyetinin artması onun tarikatta kaldığının işâretidir. Ancak, bu ölçülerdeki bir mürîd, tasavvuf yolculuğunda olduğundan emin olur.

⁵ Koku, Z. K., Tasavvufi Ahlak, İkinci cilt, Sayfa 231, Bahar Yayınevi, 1975, İstanbul.

[®] RA kısaltması, “Radiyahallâhü Anh - Allah ondan râzı olsun.” demektir.

⁶ Anonim, (Sohbet Köşesi) Üstat Hakkı, Türkiye G., 14 Ekim 1992.

^σ Bir tarikat şeyhine bağlanarak ondan tasavvufun yollarını öğrenen, onun doğrultusunda ilerleyen kimse...

⁷ Koku, Z. K., Aynı eser, Sayfa 234.

Tasavvuf bireyleri arasındaki genel ilişki, askerlikteki hiyerarşi düzeni gibidir. Bir önce olan mürit kıdemli sayılır. Bu konuda Mehmet Zâhit Koktu Hazretleri:

“Mürîd şeyhinin emrine mutî’ (îtaatkâr) ve münkad (bağlı) olmalı, hulefâyâ (halîfelere-geçmiş tasavvuf büyüklerine) ve kendisinden kıdemli olan mürîdâna itâ’at etmelidir. Her ne kadar kendinin ilim ve ameli onların ilim ve amelinden artık (fazla) dahî olsa...” diyerek konunun önemini vurgulamaktadır.

Hoca efendi, *“Her ne kadar kendinin ilim ve ameli onların ilim ve amelinden artık (fazla) dahî olsa...”* diyor. Eğer derviş ilim ya da amelde de geri olduğu halde *kendisinden kıdemli olan mürîdâna itâ’at emese ne olur?*

Onu da siz düşününüz!..

Bu günkü, ihvan denen dervişlerin hallerini gördüğümde, onların davranışları bana ister istemez hemen hoca efendinin bu satırlarını hatırlatıyor.

Hele hele mürîdânı bir tarafa bırak... Mürşidine yol göstermeye, ders vermeye cüret edenlere ne demeli!..

Hal böyle olunca, *“Günümüzdeki çoğu müritlerin hocalarına karşı davranışlarının seviyesi, eski mürîdânın birbirlerine karşı olan davranışları seviyesinde bile değil...”* diyeceği geliyor insanın...